

ZUIDOOST-AZIË

De EU spant zich in om de banden met de landen in Zuidoost-Azië te intensiveren en de regionale integratie in de Associatie van Zuidoost-Aziatische staten (ASEAN) te bevorderen. De EU is in Zuidoost-Azië een sterke economische speler en belangrijke donor van ontwikkelingshulp, en richt zich op het stimuleren van institutionele opbouw, democratie, goed bestuur en mensenrechten. Deze regio baart de EU zorgen om geostrategische redenen (bijvoorbeeld om het conflict over de Zuid-Chinese Zee), alsook om ecologische redenen (bijvoorbeeld om de subregio Mekong). De EU heeft een “Team Europa”-pakket van ruim 800 miljoen EUR gemobiliseerd om de COVID-19-pandemie aldaar aan te pakken en de sociaaleconomische gevolgen in te dammen.

Deze infopagina bevat een omschrijving van de regio Zuidoost-Azië. Zie ook de infopagina's over Zuid-Azië ([5.6.7](#)) en Oost-Azië ([5.6.8](#)).

RECHTSGROND

- Titel V (extern optreden van de EU) van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU);
- de artikelen 206-207 (handel) en 216-219 (internationale overeenkomsten) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU);
- partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomsten (PSO's) (bilaterale betrekkingen).

A. Associatie van Zuidoost-Aziatische staten (ASEAN)

Tijdens de eerste ASEAN-top, die in februari 1976 op Bali werd gehouden, kwamen Indonesië, Maleisië, de Filipijnen, Singapore, Thailand, Brunei, Vietnam, Laos, Cambodja en Myanmar bijeen. De ASEAN hanteert een strikt beleid van niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van haar leden.

De EU en de ASEAN zijn gelijkgestemde partners in een ingewikkelde geopolitieke context die allebei op regels gebaseerd multilateralisme voorstaan. In de loop van veertig jaar hebben de ASEAN en de EU een nauwe band met elkaar opgebouwd, vooral wat handels- en economische betrekkingen betreft. Het potentieel om de banden verder aan te halen is enorm, gelet op de gezamenlijke belangen en gedeelde waarden.

De EU heeft een strategisch belang bij de verdere ontwikkeling van de regionale integratie in Azië, en streeft ernaar partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomsten (PSO's) en vrijhandelsovereenkomsten te sluiten met afzonderlijke ASEAN-lidstaten.

De EU is de op één na grootste handelspartner van de ASEAN: het aandeel van de EU in de totale handel die ASEAN wereldwijd voert, bedraagt 13 %. De ASEAN is de op twee na grootste partner van de EU buiten Europa (na de VS en China). Het ultieme doel is het sluiten van een interregionale vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en de ASEAN.

De 36e ASEAN-top, die in juni 2020 virtueel plaatsvond in Hanoi, ging vooral over de respons op COVID-19, het herstel na de pandemie en verdere samenwerking. De leiders [drongen ook aan op zelfbeheersing en niet-militarisering in de Zuid-Chinese Zee](#). Na deze top heeft de EU in juli 2020 een “Team Europa”-pakket van ruim 800 miljoen EUR gemobiliseerd om landelijke en regionale maatregelen te steunen die erop gericht waren om de meest acute problemen door de COVID-19-gezondheids crisis aan te pakken.

Het Parlement staat achter het opschalen van de betrekkingen tussen de EU en de ASEAN naar een strategisch partnerschap. Door een interregionale parlementaire dialoog tussen het EP en de AIPA^[1] op te zetten, hoopt het Parlement de banden met de parlementen van de ASEAN-lidstaten aan te halen en de parlementaire diplomatie te versterken.

B. Ontmoeting Azië-Europa (ASEM) en het parlementair samenwerkingsverband Azië-Europa (ASEP)

De veertiende Ontmoeting Azië-Europa (ASEM) vond plaats in december 2019 in Madrid. Het doel van deze top was de versterking van de economische samenwerking, de politieke dialoog en de interpersoonlijke contacten tussen de EU en Azië.

In september 2018 vond in Brussel de tiende bijeenkomst van het parlementair samenwerkingsverband Azië-Europa (ASEP-10) plaats, waarbij de partners benadrukten dat er daadkrachtig en snel moet worden opgetreden als het gaat om klimaatverandering, samenwerking op het gebied van veiligheid, handelsrelaties en de mensenrechten. De terugtrekking van de VS uit de Overeenkomst van Parijs heeft aangetoond hoe belangrijk de betrekkingen tussen Azië en Europa en multilateralisme zijn voor het streven naar een op regels gebaseerde wereldorde, hetgeen verdere transparantie inzake de werkmethoden vereist. De elfde bijeenkomst van het parlementair samenwerkingsverband Azië-Europa (ASEP-11) staat gepland voor 2021 in Phnom Penh (Cambodja).

C. Indonesië

Indonesië, lid van de G20, is de op twee na grootste democratie ter wereld en het grootste land met een islamitische meerderheid. Dit land wordt steeds belangrijker als partner voor de EU.

In april 2020 zijn in Indonesië presidents-, parlaments- en regionale verkiezingen gehouden, die voor de eerste keer gelijktijdig plaatsvonden. Daarbij is Joko Widodo (Indonesische Democratische Partij) voor een tweede termijn herkozen. Voor december 2020 zijn regionale verkiezingen gepland om in het hele land negen gouverneurs, 224 regenten en 37 burgemeesters te kiezen. Het leiderschap en de populariteit van Joko Widodo hebben onder COVID-19 te lijden gehad. De regering

[1]AIPA: ASEAN Inter-Parliamentary Assembly (Interparlementaire Assemblée van de ASEAN).

geeft prioriteit aan de ontwikkeling van infrastructuur, met de hulp van buitenlandse en particuliere investeringen. De beleidsvorming op de korte termijn is echter gericht op het indammen van de pandemie en het herstel van de economie. In oktober 2020 heeft Indonesië de omstreden omnibuswet voor het creëren van werkgelegenheid aangenomen. De regering beweert dat deze wet investeringen zal aantrekken, maar inmiddels is een rechtszaak aangespannen omdat gevreesd wordt voor de gevolgen voor het milieu en de arbeidsrechten. De economie van Indonesië wordt gedreven door de sterke particuliere sector. Het bbp van het land zal over de hele periode 2018-2022 naar verwachting jaarlijks met zo'n 5 % groeien. De regering heeft de prognose vanwege de COVID-19-pandemie echter naar beneden bijgesteld en rekent nu op een krimp van 1,1 % tot een groei van 0,2 %.

De samenwerking tussen de EU en Indonesië is gebaseerd op de in 2014 ondertekende partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst. In februari 2020 hebben Indonesië en de EU in Jakarta de vierde vergadering van de gemengde commissie gehouden. Daarbij zijn de recente politieke en economische ontwikkelingen, de uitvoering van de PSO, sectorale samenwerking en de betrekkingen tussen de EU en de ASEAN besproken. De leiders herhaalden nog eens hun verbintenissen om in het kader van de Overeenkomst van Parijs hun samenwerking op het gebied van het milieu, natuurlijke hulpbronnen, het klimaat, legale bosbouw en de circulaire economie te versterken en te intensiveren. Palmolie is nog steeds een heet hangijzer voor Indonesië als grootste producent van palmolie ter wereld (het land had bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO) een klacht ingediend over het biobrandstoffenbeleid van de EU). De leiders spoorden Indonesië aan te streven naar certificering van duurzame productie en verantwoorde handel.

Tijdens de negende onderhandelingsronde over een alomvattend vrijhandelsakkoord tussen de EU en Indonesië, in december 2019 in Brussel, is gesproken over een breed scala aan onderwerpen, in het bijzonder de handel in goederen, diensten, investeringen en oorsprongsregels. Vanwege de COVID-19-crisis hebben de EU en Indonesië in juni 2020 een virtuele onderhandelingsronde in de meeste onderhandelingsgroepen gehouden. Met in 2019 een totaal handelsvolume van ruim 30 miljard EUR is de EU de op twee na grootste handelspartner van Indonesië. In 2017 is er vanuit de EU voor meer dan 33,1 miljard EUR geïnvesteerd in Indonesië. De vijfde veiligheidsdialoog tussen de EU en Indonesië vond virtueel plaats in oktober 2020. Onderwerpen van gesprek waren de bestrijding van terrorisme en gewelddadig extremisme, drugsbestrijding, handhaving van de vrede, maritieme veiligheid, cyberveiligheid, non-proliferatie en rampenbeheersing.

Op 24 oktober 2019 heeft het Parlement een resolutie aangenomen over het voorgestelde strafwetboek van Indonesië, dat ruimte laat voor discriminatie op basis van geslacht, religie en seksuele geaardheid en discriminatie van minderheden. Daarin toonde het zich verheugd over het bevel van president Widodo om de aanneming van de wet uit te stellen naar aanleiding van de grootschalige protesten in het hele land waaraan duizenden mensen deelnamen.

D. Myanmar

De EU steunt Myanmar bij de overgang naar democratie. Daarnaast vervult de EU een voortrekkersrol in het kader van de inspanningen van de internationale gemeenschap om de banden met het land aan te halen, sinds Myanmar eraan werkt om de democratie en de betrekkingen met de rest van de wereld te herstellen. Als gevolg van tientallen jaren van internationaal isolement en sancties is er voor het land echter geen formele kaderovereenkomst. In 2016 sprak de Raad zijn steun uit voor een strategie voor betrekkingen met Myanmar.

Sinds de verkiezingen van 2015, waarbij de EU met behulp van het Parlement als verkiezingswaarnemer optrad, zijn er vorderingen gemaakt op het gebied van democratische hervormingen. Aung San Suu Kyi kreeg, met haar benoeming als regeringsleider, minister van Buitenlandse Zaken en minister in het kabinet van de President, echte uitvoerende bevoegdheden. Krachtens de grondwet van Myanmar, die in 2008 door de militaire regering werd vastgesteld, is de nieuwe regering echter zeer beperkt in haar handelen. Er woedt in Myanmar nog altijd een burgeroorlog, die in 1948 begon. In oktober 2015 werd opgeroepen tot een staakt-het-vuren, maar dit werd door een aantal opstandige etnische groeperingen niet ondertekend. De EU is een sterke economische partner van Myanmar en tevens een belangrijke donor van ontwikkelingshulp.

De laatste algemene verkiezingen hebben op 8 november 2020 plaatsgevonden. De regerende partij van Aung San Suu Kyi, de Nationale Liga voor Democratie (NLD), sleepte genoeg parlamentszetels in de wacht om een nieuwe regering te vormen, ondanks het feit dat de oppositie, die wordt gesteund door het leger van Myanmar, de regering van onregelmatigheden beschuldigde.

De EU is een sterke economische partner en een belangrijke donor van ontwikkelingshulp gericht op het stimuleren van democratie en institutionele opbouw in het land, waarvoor voor de periode 2014-2020 688 miljoen EUR is uitgetrokken. De totale handel tussen de twee partners bedroeg in 2019 3,4 miljard EUR. Als een van de minst ontwikkelde landen profiteert Myanmar van het “alles behalve wapens”-handelsinitiatief (EBA) in het kader van het stelsel van algemene preferenties (SAP). Dit initiatief houdt in dat bedrijven in dat land voor alle producten, behalve wapens en munitie, rechten- en contingentvrije toegang hebben tot de EU-markt.

Myanmar wordt geconfronteerd met escalerende spanningen tussen de bevolkingsgroepen. Op 21 augustus 2020 is de vierde bijeenkomst van de Union Peace Conference of “21st Century Panglong” hervat. Deze vredesconferentie is bedoeld om conflicten tussen het leger en opstandige etnische groeperingen op te lossen door een landelijk staakt-het-vuren om te zetten in een duurzame oplossing.

In oktober 2020 vond de zesde mensenrechtendialoog tussen de EU en Myanmar plaats. Daarbij is gesproken over de situatie in de deelstaten Rakhine, Kachin en Shan, humanitaire hulp en de situatie van binnenlandse ontheemden. Andere discussiepunten waren de verantwoording voor vermeende mensenrechtenschendingen, grondrechten en vrijheden, economische, arbeids- en sociale rechten, vrouwenrechten en samenwerking op het gebied van mensenrechten

in multilaterale fora. De EU bevestigde eveneens opnieuw haar steun aan de transitie naar democratie in Myanmar, met name aan het vredes- en verzoeningsproces.

Er spelen in het land ernstige mensenrechtenkwesties, met name de vervolging van de Rohingya in Rakhine. Sinds augustus 2017 zijn meer dan 800 000 Rohingya naar Bangladesh gevlucht om aan vervolging in Myanmar te ontkomen. In augustus 2019 weigerden duizenden vluchtelingen, uit angst voor hun veiligheid, de door Bangladesh, Myanmar en de VN geïnitieerde poging tot repatriëring.

Het Parlement heeft de mensenrechtenschendingen van de Rohingya veroordeeld in zijn resolutie van 19 september 2019. In november 2019 heeft Gambia bij het Internationaal Gerechtshof een zaak aanhangig gemaakt tegen Myanmar, op grond van het Genocideverdrag van de VN. Aung San Suu Kyi is in december 2019 voor het Internationaal Gerechtshof verschenen en heeft toen alle beschuldigingen van opzettelijke genocide afgewezen en de strijdkrachten van Myanmar (Tatmadaw) verdedigd. In januari 2020 heeft het Internationaal Gerechtshof Myanmar opgedragen “voorlopige maatregelen” te nemen om het geweld in Rakhine een halt toe te roepen en bewijzen van eventuele genocide veilig te stellen.

E. Filipijnen

In mei 2016 won Rodrigo Duterte de presidentsverkiezingen met 39 % van de stemmen. Hij heeft controversiële maatregelen genomen tegen de drugshandel: zijn oproep om drugshandelaars dood te schieten heeft geleid tot flagrante schendingen van de mensenrechten. Ondanks verdeeldheid over de kwestie omtrent de Zuid-Chinese Zee (de Filipijnen is een van de ASEAN-staten die delen van deze zee claimen) heeft president Duterte het buitenlands beleid van de Filipijnen omgegooid door nieuwe betrekkingen aan te gaan met China en Rusland. De ASEAN en China proberen een gedragscode af te spreken, maar de onderhandelingen hebben vanwege de COVID-19-crisis vertraging opgelopen.

In mei 2017 kondigde Duterte tot eind 2019 de staat van beleg af op het eiland Mindanao, met name vanwege de aanwezigheid van IS-strijders op het eiland, waaronder in Marawi, een stad met een islamitische meerderheid. IS heeft de verantwoordelijkheid opgeëist voor aanslagen die in september 2019 in de zuidelijke Filipijnen werden gepleegd. De EU heeft het vredesproces voor Mindanao in de loop der jaren gesteund en is ingenomen met het vreedzame verloop van het referendum begin 2019. De EU blijft de autonome regio Bangsamoro in Mindanao aan de hand van diverse instrumenten steunen.

Volgens meerdere peilingen staat de meerderheid van de bevolking achter de maatregelen van de regering om de verspreiding van COVID-19 tegen te gaan en om burgers die hun baan zijn kwijtgeraakt te helpen. Het vertrouwen in Duterte wordt steeds groter. De eerstvolgende presidentsverkiezingen in de Filipijnen worden in mei 2022 gehouden.

De mensenrechtenschendingen baren de EU steeds meer zorgen, met name de buitengerechtelijke executies in het kader van de oorlog tegen drugs en de antiterrorwet die in juli 2020 is aangenomen. Aangezien de Filipijnen sinds december 2014 van geniet van handelspreferenties in het kader van de SAP+-regeling van de EU, heeft de EU de Filipijnen tijdens de 108e zitting van de IAO-conferentie in Genève

in juni 2019 herinnerd aan de toezegging om de internationale verdragen inzake mensenrechten en arbeidsrechten te ratificeren en uit te voeren, zoals vermeld in de SAP+-overeenkomst.

De EU en de Filipijnen ondertekenden in 2011 een partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst (PSO), die in maart 2018 van kracht werd. De EU is een belangrijke donor voor de Filipijnen. De [eerste gemengde commissie](#) is op 28 januari 2020 in Brussel bijeengekomen en heeft drie gespecialiseerde subcomités ingesteld: voor ontwikkelingssamenwerking; voor handel, investeringen en economische samenwerking; en voor goed bestuur, de rechtsstaat en mensenrechten.

Middels de gemengde commissie kunnen de Filipijnen en de EU het volledige potentieel voor samenwerking in diverse sectoren aanboren. Hierdoor kunnen de bilaterale betrekkingen naar een hoger plan worden getild en de banden worden aangehaald op basis van wederzijdse belangen en onderling respect.

De EU is een belangrijke donor voor de Filipijnen: voor de periode 2014-2020 heeft de EU namelijk 325 miljoen EUR uitgetrokken. Deze steun is met name bedoeld voor de rechtsstaat en inclusieve groei. De bilaterale handel in goederen tussen de EU en de Filipijnen bedroeg in 2019 14,9 miljard EUR, wat betekent dat de EU de op drie na grootste handelspartner van het land is. De onderhandelingen over een vrijhandelsakkoord tussen de EU en de Filipijnen zijn in december 2015 gestart en de eerste ronde vond in mei 2016 plaats. Een breed aantal kwesties vormde de inzet van de onderhandelingen, waaronder tarieven, niet-tarifaire belemmeringen voor de handel, de handel in diensten en investeringen, aan handel gerelateerde aspecten van overheidsopdrachten, intellectuele eigendom, mededinging en duurzame ontwikkeling.

In een resolutie van 17 september 2020 heeft het Parlement er bij de EU en de lidstaten op aangedrongen om de goedkeuring van een resolutie van de Mensenrechtenraad van de VN proactief te steunen. In die resolutie is tevens de Commissie verzocht de handelspreferenties voor de Filipijnen tijdelijk in te trekken omdat niet aan de voorwaarden betreffende de mensenrechten is voldaan.

F. Vietnam

De betrekkingen tussen de EU en Vietnam zijn gebaseerd op de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst die in 2016 is gesloten. Voor de periode 2014-2020 werd in totaal 400 miljoen EUR aan het land toegekend, waarbij de nadruk ligt op goed bestuur, energie en de klimaatverandering, met name in de Mekong-delta.

Ondanks het feit dat Vietnam een van de beste voorbeelden is van een land dat van een slecht functionerend communistisch economisch stelsel is overgegaan naar een open, marktgerichte economie, is het land nog altijd een communistische eenpartijstaat zonder politieke vrijheid. Vietnam is een van de snelst groeiende landen van de ASEAN, met een gemiddelde bbp-groei van bijna 7 % tussen 2010 en 2020. In 2019 bedroeg de handel in goederen tussen de EU en Vietnam 45,5 miljard EUR. De buitenlandse directe investeringen vanuit de EU in Vietnam bedroegen in 2018 7,4 miljard EUR.

Op 12 februari 2020 heeft het Parlement ingestemd met een vrijhandelsakkoord tussen de EU en Vietnam, alsook met een investeringsbeschermingsovereenkomst. De EU en Vietnam hebben het vrijhandelsakkoord op 8 juni 2020 geratificeerd

(waarna dit op 1 augustus 2020 in werking is getreden). Het vrijhandelsakkoord houdt in dat 65 % van alle invoerrechten op EU-goederen die naar Vietnam worden geëxporteerd, met onmiddellijke ingang wordt opgeheven. Van de invoerrechten op goederen die uit Vietnam naar de EU worden geïmporteerd, wordt 71 % geheven. De investeringsbeschermingsovereenkomst tussen de EU en Vietnam moet nog door de afzonderlijke EU-lidstaten worden geratificeerd.

Op 4 maart 2019 hielden de EU en Vietnam in Brussel de achtste ronde van hun dialoog over de mensenrechten. Hierbij werden onderwerpen als vrijheid van meningsuiting, de doodstraf en cyberbeveiliging besproken. Op 17 oktober 2019 hebben de EU en Vietnam een deelnamekaderovereenkomst gesloten die het wettelijke kader vaststelt voor de deelname van Vietnam aan de crisisbeheersingsoperaties van de EU.

G. Thailand

Het partnerschap tussen de EU en Thailand is gebaseerd op de kaderovereenkomst van 1980. De onderhandelingen over een partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst (PSO) tussen de partijen werden in maart 2013 afgerond, maar de ondertekening van de overeenkomst werd naar aanleiding van de militaire staatsgreep van 2014 opgeschort. Op 14 oktober 2019 heeft de Raad conclusies over Thailand aangenomen, waarin wordt aangedrongen op een geleidelijk herstel van de politieke betrekkingen met Thailand. Sindsdien zijn de nodige voorbereidingen getroffen om de PSO zo snel mogelijk te kunnen ondertekenen. Daarna kan de samenwerking tussen de EU en Thailand flink worden opgeschroefd. Inmiddels zijn ook stappen ondernomen om de onderhandelingen over een ambitieus en alomvattend vrijhandelsakkoord te hervatten.

De EU is de op twee na grootste uitvoermarkt voor Thailand en Thailand is een van de belangrijkste handelspartners van de EU binnen de ASEAN. De bilaterale handel bedroeg in 2019 33,1 miljard EUR. De 14e bijeenkomst van hoge ambtenaren van de EU en Thailand vond plaats op 16 oktober 2019 in Brussel. De gesprekken gingen over handel, migratie, samenwerking, klimaatverandering en mensenrechtelijke kwesties.

Thailand is een constitutionele monarchie, maar het land werd sinds 22 mei 2014 geleid door een militaire junta. Het leger kondigde de staat van beleg af om de oppositie te onderdrukken en er zijn mensenrechtenschendingen begaan. Koning Bhumibol Adulyadej is eind 2016 overleden. Koning Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun werd in mei 2019 gekroond, hoewel hij al twee jaar lang op de troon zat.

Op 24 maart 2019 won de pro-militaire partij de algemene verkiezingen, hoewel er klachten zijn geuit over manipulatie van de verkiezingen, verkeerde informatie en onregelmatigheden bij de opkomst. Prayuth Chan-ocha, de militaire leider sinds 2014, werd in juni 2019 benoemd tot premier. Chan-ocha was al premier van 2014 tot 2019, in het kader van de Nationale Raad voor vrede en orde. Hoewel de junta officieel sinds juli 2019 niet meer aan de macht is, heeft het leger nog steeds invloed op de regering.

De Thaise bevolking heeft bij aanhoudende protesten tegen de regering van premier Prayuth Chan-ocha onder meer hervormingen van de Thaise monarchie geëist, iets wat ongehoord is voor deze tijd. De eerste golf van protesten brak op 23 februari 2020 los naar aanleiding van het besluit van het Thaise grondwettelijke hof om de

Future Forward-partij te ontbinden, een oppositiepartij die een grote populariteit onder jongeren geniet. Bij de verkiezingen van maart 2019 had de Future Forward-partij het op twee na hoogste aantal zetels in het Huis van Afgevaardigden behaald. Van de hele oppositie liet deze partij de afgelopen maanden het meest van zich spreken. In een poging de protesten de kop in te drukken riep de Thaise regering op 15 oktober 2020 de noodtoestand af. De regering mag dan een avondklok instellen en de staat van beleg afkondigen.

De junta is in februari 2017 vredesbesprekingen aangegaan met de opstandelingen in de zuidelijke provincies met een islamitische meerderheid. Thailand is op 21 januari 2020 in Kuala Lumpur officieel een vredesproces ingegaan met de opstandelingengroep Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani (BRN) uit Zuid-Thailand. Maleisië fungeert als bemiddelaar bij de onderhandelingen.

Het Parlement heeft met betrekking tot Thailand resoluties over mensenrechten, migrerende werknemers en arbeidsrechten aangenomen.

H. Cambodja

De betrekkingen tussen de EU en Cambodja begonnen met de samenwerkingsovereenkomst van 1977. De EU is de belangrijkste donor van het land en heeft 410 miljoen EUR uitgetrokken om in de periode 2014-2020 het bestuur en de rechtsstaat te bevorderen en het Rode Khmer-tribunaal te steunen. Als gevolg van jaren van burgeroorlog is Cambodja vandaag de dag een van de armste landen in Zuidoost-Azië. Na de vredesakkoorden van Parijs van 1991 stelde Cambodja in 1993 een grondwet vast waarmee de basis werd gelegd voor een liberale meerpartijendemocratie met periodieke verkiezingen. De Raad heeft op 26 februari 2018 conclusies over Cambodja aangenomen naar aanleiding van de politieke ontwikkelingen en de aanhoudende verslechtering van de democratie, de eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat.

Premier Hun Sen en zijn regerende Cambodjaanse Volkspartij (CPP) wonnen op 29 juli 2018 de algemene verkiezingen, maar de oppositie stelt dat de verkiezingen niet vrij en eerlijk zijn verlopen. De leider van de oppositiepartij Cambodia National Rescue (CNRP), Kem Sokha, werd in september 2017 gearresteerd. Sam Rainsy, de voormalige leider van de CNRP, leeft sinds 2015 in zelfgekozen ballingschap. De CNRP is in november 2017 ontbonden. Hoewel het huisarrest van Kem Sokha in november 2019 werd opgeheven, staat hij nog wel onder rechterlijk toezicht. Hij moet terechtstaan wegens verraad en mag geen enkele politieke activiteit uitoefenen. In september 2020 zou premier Hun Sen hebben gezegd dat de rechtszaak van Sokha nog wel vier jaar kan duren, dus tot na de lokale verkiezingen in 2022 of de nationale verkiezingen in 2023.

In februari 2020 heeft de Commissie besloten om een deel van de tariefpreferenties die Cambodja in het kader van het EBA geniet, in te trekken vanwege ernstige en systematische schendingen van de mensenrechten zoals die verankerd zijn in het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. De relevante verordening is op 25 april 2020 in werking getreden en is op 12 augustus 2020 van kracht geworden. De economie van Cambodja is afhankelijk van internationale hulp en kledingexport en is zeer gevoelig voor veranderingen in de loonkosten. Het

intrekken van de tariefpreferenties, waarna de standaard EU-rechten weer golden, heeft vooral de kleding- en schoenensector getroffen. Het ingetrokken bedrag komt neer op ongeveer een vijfde van de 1 miljard EUR van de jaarlijkse export van Cambodja naar de EU.

In september 2017 heeft het Parlement een resolutie aangenomen waarin de Cambodjaanse regering wordt opgeroepen om de politiek gemotiveerde vervolging van Kem Sokha te beëindigen. In september 2018 heeft het Parlement weer een resolutie aangenomen met de oproep alle aanklachten tegen Kem Sokha in te trekken en hem onverwijld in vrijheid te stellen.

I. Singapore

De EU en Singapore werken nauw samen op het gebied van handel, wetenschap en technologie. Op 13 februari 2019 hebben de EU en Singapore drie overeenkomsten “van de nieuwe generatie” geratificeerd: de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en Singapore (EUSPCA), de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Singapore (EUSFTA), en de investeringsbeschermingsovereenkomst tussen de EU en Singapore (EUSIPA). De vrijhandelsovereenkomst met Singapore is op 21 november 2019 in werking getreden. Deze overeenkomsten hebben tot doel de politieke, economische en handelsbetrekkingen tussen de twee partijen te bevorderen en zullen de douanerechten aan beide zijden aanzienlijk verlagen. Technische en niet-tarifaire belemmeringen voor de handel in goederen zullen in een groot aantal sectoren worden opgeheven.

De EU is de op twee na belangrijkste handelspartner van Singapore. De bilaterale handel in goederen tussen de EU en Singapore was in 2019 goed voor 47 miljard EUR. Singapore is met 227 miljard EUR aan buitenlandse directe investeringen in 2017 een belangrijke bestemming voor Europese investeringen in Azië. Singapore is op zijn beurt de op twee na grootste Aziatische investeerder in de EU. De algemene verkiezingen in Singapore werden van april 2021 vervroegd naar 10 juli 2020 zodat premier Lee Hsien Loong en zijn regering de bedreigingen vanwege COVID-19 en de daaruit voortgekomen economische problemen konden aanpakken. Lee Hsien Loong en zijn People’s Action Party (PAP) hebben 83 van de 93 parlementszetels behaald. De grootste oppositiepartij, de Workers’ Party, behaalde met 10 zetels het beste resultaat tot op heden. De PAP heeft nog nooit een verkiezing verloren en bestuurt deze stadstaat sinds 1959. Premier Lee Hsien Loong heeft lang geleden al toegezegd dat hij de macht zal overdragen voordat hij zeventig wordt, wat in 2022 het geval zal zijn. Minister van Financiën Heng Swee Keat, tevens vicepremier, zal Lee opvolgen.

De EU ondersteunt het werk van maatschappelijke organisaties en de EU en het Parlement blijven resoluut pleiten voor afschaffing van de doodstraf.

J. Brunei

Sultan Hassanal Bolkiah staat aan het hoofd van het land, maar prins Billah Bolkiah neemt steeds meer taken over. Van enige politieke liberalisering is geen sprake in het land. In 2014 werd het wetboek van strafrecht hervormd en werden er nieuwe op de sharia gebaseerde bepalingen ingevoerd. Voorts werden in april 2019 nieuwe straffen ingevoerd, zoals dood door steniging voor mensen die seks hebben met iemand van

hetzelfde geslacht en mensen die overspel plegen, en de amputatie van ledematen voor diefstal. Naar aanleiding van de wereldwijde kritiek die hierop volgde, heeft Brunei een moratorium afgekondigd op de doodstraf.

De EU werkt aan de verbetering van de betrekkingen met Brunei, maar er bestaat nog geen kaderovereenkomst. Onderhandelingen over een partnerschap- en samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en Brunei zijn ingezet en betreffen allerlei politieke en economische gebieden. De betrekkingen verlopen grotendeels via de ASEAN. In 2018 was de EU qua goederen de op vier na grootste handelspartner van Brunei, met een totale waarde van 740 miljoen EUR. De handel tussen de EU en Brunei bestaat voornamelijk uit machines, motorvoertuigen en chemicaliën.

In zijn resolutie van 18 april 2019 heeft het Parlement de inwerkingtreding van het sharia-strafwetboek ten stelligste veroordeeld. Daarin heeft het ook zijn veroordeling van de doodstraf herhaald en onderstreept dat de bepalingen van het sharia-strafwetboek een schending vormen van de verplichtingen van Brunei op grond van de internationale mensenrechtenwetgeving.

K. Laos (Democratische Volksrepubliek Laos)

De betrekkingen tussen de EU en Laos zijn gebaseerd op de samenwerkingsovereenkomst van 1997. De EU heeft voor de periode 2016-2020 ruim 500 miljoen EUR aan Laos toegekend ter ondersteuning van het achtste nationale plan voor sociaaleconomische ontwikkeling, dat gericht is op het tot stand brengen van meer economische groei met als algemene doelstelling om tegen 2020 niet meer tot de minst ontwikkelde landen te behoren. Commissaris voor Ontwikkeling Mimica heeft in september 2019 een bezoek gebracht aan Laos om de betrekkingen te versterken en onderwerpen te bespreken zoals voeding, goed bestuur en handelsgerelateerde bijstand.

Laos is een eenpartijstaat. Sinds het einde van de burgeroorlog in 1975 is de Revolutionaire Volkspartij van Laos (LPRP) aan de macht, die het land met ijzeren hand regeert en geen oppositie duldt. De eerstvolgende nationale verkiezingen zullen in 2021 plaatsvinden. Momenteel spant Laos zich in om de banden met China en de ASEAN aan te halen om meer investeringen aan te trekken. De economische hervormingen hebben tot duurzame economische groei geleid (ruim 7 % sinds 2014). De COVID-19-pandemie heeft flink roet in het eten gegooid. Naar verwachting zal de economische groei in 2020 met -0,6 tot -2,4 % krimpen.

Desalniettemin is het land nog altijd arm en afhankelijk van internationale hulp. Als een van de minst ontwikkelde landen profiteert Laos van de “alles behalve wapens”-handelsregeling van de EU. De totale handel tussen de EU en Laos bedroeg in 2019 380 miljoen EUR.

De EU besteedt in het bijzonder aandacht aan de mensenrechtensituatie in het land, waaronder de situatie van degenen die door de bouw van enorme dammen in de rivier de Mekong ontheemd zijn geraakt. De negende jaarlijkse bijeenkomst in het kader van de dialoog tussen de EU en Laos inzake mensenrechten en goed bestuur vond in maart 2019 plaats in Vientiane. Tijdens de 108e zitting van de IAO-conferentie in Genève in

juni 2019 heeft de EU Laos opgeroepen om het probleem van de seksuele uitbuiting van kinderen aan te pakken.

L. Maleisië

De EU en Maleisië hebben in december 2015 de onderhandelingen over een partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst afgerond. De onderhandelingen over een vrijhandelsakkoord tussen de EU en Maleisië zijn in april 2012 na zeven ronden op verzoek van Maleisië opgeschort. De EU is de op twee na grootste handelspartner van Maleisië en één van de grootste bronnen van buitenlandse investeringen. In 2017 is er voor meer dan 24,5 miljard EUR in het land geïnvesteerd. In 2019 bedroeg de totale handel in goederen tussen de EU en Maleisië 36,6 miljard EUR. Het bbp van Maleisië groeide met 4,5 % in 2019, maar in 2020 heeft de groei een klap gekregen vanwege de COVID-19-pandemie.

Eind maart 2019 heeft de Commissie aangekondigd dat, in het kader van de richtlijn hernieuwbare energie waarin een streefcijfer van 32 % duurzame bio-energie is opgenomen, het gebruik van palmolie in vervoersbrandstoffen geleidelijk aan moet worden stopgezet. Zowel Indonesië als Maleisië hebben hiertegen geprotesteerd en een klacht ingediend bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO). De EU voert aan dat de productie van palmolie met extreme ontbossing gepaard gaat. Maleisië werpt echter tegen dat het land zijn best doet om de palmolie-industrie te verduurzamen. Uit solidariteit met Indonesië en als de op een na grootste producent van palmolie ter wereld heeft Maleisië zich als derde partij in de zaak tegen Indonesië opgeworpen. De Maleisische coalitie Barisan Nasional (BN), die de United Malays National Organisation (UMNO) omvat, werd in mei 2018 voor het eerst verslagen bij de landelijke verkiezingen. Premier Mahathir Mohamad, leider van de Alliance of Hope, nam de plaats in van Najib Razak, die een gevangenisstraf van twaalf jaar boven het hoofd hangt, afhankelijk van de uitkomst van de lopende beroepsprocedure. In november 2019 won de oppositionele coalitie Barisan Nasional (BN) een tussentijdse verkiezing, waarna de regering van premier Mahathir Mohamad ten val kwam. Met de steun van UMNO heeft koning Abdullah in maart 2020 de voorzitter van de United Indigenous Party (PPBM), Muhyiddin Yassin, beëdigd als premier en leider van de nieuwe coalitie Perikatan Nasional (PN). Op 13 oktober 2020 heeft oppositieleider Anwar Ibrahim de koning echter gevraagd of hij een nieuwe regering mocht vormen omdat hij een ruime meerderheid in het parlement zou hebben. Daarbij riep hij premier Muhyiddin Yassin op om af te treden.

Het Europees Parlement heeft zijn afschuw uitgesproken over het feit dat het land de doodstraf kent, LGBTI-rechten niet eerbiedigt, ontevreden burgers het recht op vrijheid van meningsuiting ontzegt en vreedzame meningsuiting, waaronder het voeren van een openbaar debat, verbiedt.

Jorge Soutullo / Andreas Striegnitz

11/2020

